

De bloedrode Kaspische aasgarnaal, niet te verwarren met de rode Amerikaanse rivierkreeft

Bram Koese, EIS Kenniscentrum Insecten

Exotische rivierkreeften, de rode Amerikaanse rivierkreeft in het bijzonder, staan momenteel sterk in de belangstelling. Als gevolg hiervan worden andere kreeftachtigen soms ten onrechte ook voor rivierkreeft aangezien. We bespreken hier de bloedrode Kaspische aasgarnaal, die oppervlakkig verward kan worden met de rode Amerikaanse rivierkreeft.

De aanleg van vele 'onnatuurlijke' waterwegen met oevers van grind, basalt en beton in combinatie met handel, scheepvaart en nieuwe verbindingen (Rijn-Donau), hebben het mogelijk gemaakt dat kreeftachtigen zijn uitgegroeid tot de meest succesvolle exoten in de Nederlandse binnenwateren. Een continue reeks van nieuwe vlokreeften, zoetwaterpissebedden, slijkgarnalen, rivierkreeften en aasgarnalen kwam afgelopen decennia ons land binnen (figuur 1) en het einde hiervan is nog niet in zicht. Eén hiervan betreft de bloedrode Kaspische aasgarnaal (*Hemimysis anomala*), uit Nederland bekend sinds 1997, maar vermoedelijk al langer aanwezig. Hoewel de soort eenvoudig te herkennen is, worden ze in toenemende mate voor jonge rivierkreeften aangezien in gebieden waar ze samen voorkomen.

Figuur 1. Voorbeelden van uitheemse kreeftachtigen in Nederland. Van links naar rechts rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procamburus clarkii*) juveniel, Kaspische slijkgarnaal (*Chelicorophium curvispinum*), reuzenvlokreeft (*Dikerogammarus villosus*), Kaspische slanke aasgarnaal (*Limnomysis benedeni*) en Donaupissebed (*Jaera istri*). (Foto's: Bram Koese)

Aasgarnalen

Aasgarnalen (Mysidae) vormen een aparte familie met ruim twintig, merendeels mariene soorten in Nederland. Vier daarvan (drie uitheems en één inheems) leven in zoet (brak) water. Het zijn vrij zwemmende, doorzichtige kreeftachtigen met donkere ogen, waardoor ze iets weg hebben van 'zwemmende ogen'. Kenmerkend voor de bloedrode Kaspische aasgarnaal is daarbij de rode tekening op het achterlijf (figuur 2). De dieren verstoppen zich overdag in de bodem (soms enkele meters diep) en grazen 's nachts hoog in de waterkolom op zoöplankton, soms in reusachtige samenscholingen. Deze levenswijze maakt dat ze enerzijds gemakkelijk gemist worden in schepnetmonsters, anderzijds zijn ze 's nachts met een zaklantaarn juist gemakkelijk waar te nemen.

De bloedrode Kaspische aasgarnaal is van oorsprong bekend uit gebieden rond de Zwarte Zee en is vermoedelijk via de Rijn, dan wel via ballastwater (of een combinatie ervan) ons land binnen gekomen. Bij ontdekking van de soort in 1997 bleek ze op een aantal locaties verspreid over het land al massaal voor te komen. De soort is in vrijwel alle meren, kanalen en boezemwateren in Nederland te verwachten en is door de verborgen levenswijze vermoedelijk veel algemener dan nu bekend is.

Figuur 2. Bloedrode Kaspische aasgarnaal (*Hemimysis anomala*) met de kenmerkende rode tekening op het achterlijf.
(Foto: Bram Koese)

Rivierkreeften

Na een lange periode van broedzorg worden jonge rivierkreeften zelfstandig na ongeveer de derde vervelling en een lichaamslengte van circa 1 centimeter. In dit stadium zijn vrijwel alle soorten rivierkreeften nog vaag licht- tot donkerbruin getekend. De kenmerkende kleur- en vlekken-tekening komt bij rivierkreeften doorgaans pas veel later. Tevens zijn de karakteristieke voorpoten en -scharen in dit stadium nog nauwelijks groter dan de overige looppoten. Hierdoor komen ze zowel qua kleur als formaat overeen met veel andere kleine kreeftachtigen, zoals de aasgarnalen. Extra verwarrend is dat jonge stadia van de rode Amerikaanse rivierkreeft nog niet rood zijn. In gebieden waar ze samen voorkomen met de bloedrode Kaspische aasgarnaal wordt dan al snel de onterechte conclusie getrokken, dat deze kleine rode kreeftachtigen betrekking hebben op juveniele rode Amerikaanse rivierkreeften.

Om piepjonge kreeften in het veld van aasgarnalen te onderscheiden geeft het gedrag al voldoende aanwijzing. Rivierkreeften zijn gemaakt om te lopen. De staart wordt gebruikt om te zwemmen en dan voornamelijk bij stress. De zwembewegingen zijn van korte duur. Aasgarnalen gebruiken juist de poten (pereopoden) om te zwemmen en bewegen zich continu door de waterkolom.

Voor meer informatie over het herkennen van aasgarnalen en andere kreeftachtigen, zie bijvoorbeeld de online tabel van Dobson (2012).

Meer lezen

Dobson, M. 2012. Identifying Invasive Freshwater Shrimps and Isopods. Freshwater Biological Association. Beschikbaar op: <http://fiskevardgotteborg.se/wp-content/uploads/2014/05/Gammarus-Keys.pdf>.